

Dkt. James S. Spiegel, Maadili ya Kikristo, Kipindi cha 8, Maadili ya Sheria Asilia

© 2024 Jim Spiegel na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. James S. Spiegel katika mafundisho yake kuhusu Maadili ya Kikristo. Huu ni kipindi cha 8, Maadili ya Sheria Asilia.

Sawa, kwa hivyo baada ya kujadili Nadharia ya Amri ya Mungu, tutaangalia mila nyingine kuu ya kitheolojia katika nadharia ya maadili, nayo ni maadili ya sheria asilia.

Hii inaanzia , hasa Augustine na Thomas Aquinas, lakini mizizi ya maadili ya sheria asilia inarudi nyuma Ugiriki ya kale, falsafa ya Socrates, hasa Aristotle, na Stoics. Kwa hivyo, hapa kuna muhtasari wa baadhi ya mada kuu za maadili ya sheria asilia. Tunaanza na wazo kwamba kila kitu kina telos, kusudi, lengo, au kazi.

Hilo hakika linahusu vitu, saa, viatu, meli, na kila kitu kingine tunachotengeneza. Unajua, vitu hivi vina kusudi, lengo, kazi ambayo vinapaswa kuitumikia. Lakini hii pia inajumuisha wanadamu, wazo kwamba wanadamu wana kazi au kusudi, ambalo ni jambo ambalo liko wazi katika theolojia ya Kikristo.

Mungu aliumba wanadamu kwa njia fulani. Aliumba viungo vyetu kwa njia fulani ya kutumikia madhumuni mbalimbali. Na tukiangalia kwa makini jinsi tulivyoubwa na mpango wetu wa muundo, tunaweza kimsingi kuhitimisha kutokana na kazi hizo mbalimbali ukweli fulani wa maadili.

Kwa hivyo, chanzo cha telos ya kila kitu cha asili na mwanadamu ni Mungu. Aliumba ulimwengu kuwa mfumo unaofanya kazi na wenye mantiki. Alibuni mambo yote aliyofanya kwa malengo fulani.

Kwa hivyo, tunachoweza kuhitimisha kutokana na hilo ni kwamba kuna sheria fulani za asili. Na baadhi ya hizi ni za maelezo, na zingine ni za maagizo. Katika fizikia, kwa mfano, tunaweza kuzungumzia sheria mbalimbali za uvutano, sheria ya mraba kinyume, sheria za thermodynamics, nguvu kali na dhaifu za nyuklia, na msimamo wa Avogadro.

Ukawaida huu wote katika maumbile umeumbwa na Mungu ili kutimiza madhumuni fulani, ili kufanya uhai kama tunavyojua uwezekanavyo. Kwa hivyo, tunaziita sheria hizo za asili au sheria za maumbile. Lakini pia kuna sheria za maagizo zinazotuambia jinsi tunavyopaswa kutenda, aina za tabia tunazopaswa kufuata, na aina za tabia zipi zitakuwa na manufaa zaidi kwetu.

Kwa hivyo hiyo ni sheria ya asili. Na tunapofuata sheria hizi za asili za maadili au maagizo, mambo huwa yanatuendea vyema. Lakini tunapopotoka, basi mambo huwa yanaharibika.

Na tena, hii inahusiana na jinsi tunavyotimiza vyema telos zetu, au mpango wetu wa kubuni katika suala la mwenendo wetu. Kwa hivyo, tukisema uongo, tukidanganya, tukiiba, au tukitenda vibaya kingono, na tukikiuka maagizo haya ya asili, mambo yanatuendea vibaya. Kuna matokeo mabaya na matokeo yenye uchungu.

Sasa, tunaweza kugundua sheria hizi za asili kwa sababu Mungu alituumba tukiwa na mantiki; tumeumbwa kwa mfano wa Mungu, na kwa hivyo, kana kwamba, amerekebisha akili zetu ili ziwe macho kwa sheria hizi mbalimbali za asili na jinsi tunavyopaswa kuishi kwa ujumla. Kama Aquinas anavyosema, tunajua malengo yetu ya msingi, na mambo hayo ni pamoja na kujilinda, kutafuta uelewa, kuelimisha watoto wetu, na kuepuka kuwadhuru au kuwaudhi wengine. Sasa, mbinu hii ya maadili si ya kifalsafa tu, bali pia ni ya kitheolojia.

Kwa kweli, kuna mizizi ya kibiblia. Tunapata haya katika Warumi 1, Zaburi 40, Yeremia 31, Warumi 2, Waebrania 8, na sehemu zingine chache. Hapa kuna kifungu muhimu katika Warumi 2, ambapo Paulo anaandika, wakati Mataifa, ambao hawana sheria, wanapofanya kwa asili mambo yanayotakiwa na sheria, wao ni sheria kwao wenyewe, ingawa hawana sheria.

Zinaonyesha kwamba matakwa ya sheria yameandikwa mioyoni mwao, dhamiri zao pia zikishuhudia, na mawazo yao wakati mwingine yakiwashtaki na wakati mwingine hata kuyatetea. Kwa hivyo, inaonekana kuna wazo hapa kwamba tuna hisia ya asili, ya kuzaliwa nayo, au ya ndani ya mema na mabaya, ya angalau maagizo ya msingi ya tabia zetu, ambayo hata wale ambao hawana ufunuo maalum wanayajua, na kwa hivyo Paulo anasema mambo haya yameandikwa mioyoni, ambayo ni sitiari inayojulikana sana. Kwa hivyo, hebu tuangalie kwa karibu zaidi mwananadharia mkuu wa sheria za asili, Thomas Aquinas.

Anagawanya kategoria tofauti za sheria. Anatupa taksonomia kidogo ambayo ni muhimu hapa. Ufafanuzi wake wa jumla wa sheria ni amri ya sababu kwa manufaa ya wote iliyotangazwa na mtu ambaye amejali jamii, na bila shaka, hii inaweza kutumika na inatumika, katika ngazi nyingi kuanzia serikali za shirikisho au za kitaifa hadi serikali za mitaa, familia, na makanisa.

Lakini kundi kubwa zaidi la sheria ni kile anachokiita sheria ya milele, na hiyo ni jumla ya amri zote za Mungu zinazotawala ulimwengu, na sheria ya asili ni kipengele cha sheria ya milele kinachoweza kutambulika kwa busara. Ni kipengele hicho cha sheria ya milele ambacho tunaweza kukigundua, kupitia uchunguzi wetu wa busara, na tena, kipengele hiki cha sheria ya milele ambacho tunaweza kugundua kinalenga manufaa yetu ya asili, kwa faida yetu, na kwamba kinajumuisha kanuni fulani za

msingi, ambazo, kama zilivyoitwa, ni kanuni za maadili ambazo hatuwezi kuzijua. Haya ni mambo ambayo haijalishi wewe ni nani, haijalishi umesoma kiasi gani, ukidhani kimsingi una utendaji kazi wa kiakili, utajua, kama vile kwamba unapaswa kufuata mema na kuepuka uovu, unapaswa kumpenda jirani yako.

Kanuni za maadili ambazo hatuwezi kuzijua. J. Budziszewski hutumia msemu huo mara kwa mara katika kazi yake. Yeye ni mwananadharia wa sheria za asili wa kisasa ambaye tutazungumzia baada ya muda mfupi.

Kisha, kuna maagizo ya pili. Hizi ni kanuni za maadili zinazotokana na maagizo ya msingi yenye matumizi ambayo bado ni ya jumla, lakini zinatokana na maagizo ya msingi, ikiwa ni pamoja na kwamba hatupaswi kuwadanganya watu, na tunapaswa kusema turudishe kile ambacho ni cha wengine. Hayo ni matumizi ya jumla ya wazo la kufuata mema, kuepuka uovu, na kumpenda jirani yetu, kwa mfano.

Tatu, kuna sheria ya kimungu, ambayo ni kipengele cha sheria ya milele kinachopatikana au kuelezwa katika maandiko, na hiyo inajumuisha kila aina ya mambo ambayo huenda zaidi ya sheria ya asili ambayo hatungeweza kuyaelewa kupitia uchunguzi wa busara pekee. Tunahitaji ufunuo maalum kwa ajili hiyo. Na kisha, hatimaye, kuna sheria ya binadamu, ambayo inarejelea matumizi ya sheria ya asili kwa jamii ya kiraia na labda pia matumizi ya sheria ya kimungu.

Kwa hivyo, tuna sheria za barabarani, alama za kusimama, mipaka ya mwendo, na kadhalika. Hizo zimeundwa ili kuhifadhi maisha na kusaidia jamii kudumisha utaratibu na usalama fulani. Hakika si vitu ambavyo tungepata kutoka kwa maandiko, lakini ni sheria zinazoboresha maisha ya binadamu.

Pia kuna sheria ambazo zimeanzishwa katika jamii ambazo kimsingi ni matumizi ya moja kwa moja ya sheria za kibiblia, kama vile sheria dhidi ya uzinzi ambazo zilikuwa za kawaida nchini Marekani. Kwa hivyo, sheria za wanadamu zinaweza kutumia maarifa fulani kutoka kwa sheria ya asili, sheria ya kimungu, au vyote viwili. Sasa, mawazo yetu au mawazo yetu kuhusu sheria ya asili yanaweza kupotoshwa, kufichwa, au kupotoshwa kwa njia mbalimbali, na Aquinas anabainisha baadhi ya njia hizi.

Mojawapo ya haya ni kupitia shauku, kwani mtu hushindwa na hisia kali, kama vile hasira. Ikiwa mtu amekutendea jambo lisilo la haki, unaweza kuitikia kupita kiasi na kufikiria kwamba anastahili aina fulani ya jibu linalozidi haki halisi, na kwamba hasira yako inaweza kufifisha mawazo yako, na vile vile tamaa za ngono na tamaa zingine zinaweza kufifisha mawazo yetu na kuficha uelewa wetu wa sheria ya asili. Tabia mbaya zinaweza pia kupotosha mawazo yetu kuhusu sheria ya asili.

Kwa mfano, kutazama ponografia mara kwa mara kunaweza kupotosha uelewa wa mtu kuhusu maadili ya ngono na sheria ya asili kama inavyotumika kwa hilo. Tabia

mbaya za asili ni aina nyingine iliyotambuliwa na Aquinas. Labda mwelekeo wa kijenetiki wa ulevi. Kuna mizizi fulani ya kijenetiki kwa mwelekeo au mwelekeo huo.

Labda hiyo inafaa kama mfano wa kile Aquinas anachozungumzia hapa. Desturi mbaya ingekuwa nyingine, kama vile kukua katika jamii inayokubali aina fulani za tabia haramu, kama vile uzinzi au uasherati wa kingono, au nadhani Aquinas anatoa mfano wa idhini ya rushwa. Ikiwa jamii uliyokulia inakubali aina fulani za tabia mbaya au zisizo za maadili, basi kwa kiwango ambacho umeathiriwa na hilo, hilo linaweza kupotosha uelewa wako wa sheria ya asili.

Na kisha, hatimaye, ushawishi mbaya. Kwa kuwa mtu anaweza kusadikishwa na hoja fulani za kifalsafa kwamba aina fulani ya tabia inaruhusiwa kimaadili wakati hairuhusiwi, basi mawazo yao kuhusu sheria ya asili yanapotoshwa kwa kiwango hicho. Orodha hii labda si kamili, lakini hizo ni baadhi ya njia ambazo Aquinas anabainisha ambapo kufikiria kuhusu sheria ya asili kunaweza kupotoshwa.

Sasa, kuna pingamizi kadhaa ambazo zimetolewa kuhusu sheria ya asili na moja wapo ni kwamba hakuwezi kuwa na sheria ya asili kwa sababu hakuna kanuni za maadili ambazo zinaweza kukataliwa na mtu. Tunaweza kumpata mtu ambaye ni mtetezi wa tabia mbaya sana, unajua, iwe ni mauaji ya halaiki au ubakaji au mambo mabaya zaidi tunayoweza kufikiria. Tunaweza kuwaita watu wa jamii, lakini bado wako nje.

Na tunapaswa kujibuje hilo? Huyo ni J. Bochenski na jibu lake. Ana majibu machache hapa. Anasema kwamba tunaweza kujua mambo ambayo hatuyajui tunayajua.

Na hivyo hata kama mtu anaweza kukataa, angalau kimya kimya sheria fulani ya asili, hiyo haimaanishi kwamba hajui sheria hiyo ya asili. Huenda anakataa kile anachokijua kweli. Kwa hivyo, kuna mambo ambayo tunaweza kujua ambayo hatujui ambayo tunayajua.

Na hakika ndivyo ilivyo katika maeneo mengine, kama ilivyo katika mantiki. Mtu anaweza kujua sheria ya kutopingana, ambayo inasema kwamba kitu hakiwezi kuwa na kutokuwepo kwa wakati mmoja na kwa heshima ile ile bila kujua kwamba wanajua hilo. Labda tutachukua maelezo kidogo kwao kuhusu dhana hiyo na wanasema, ndio, nilijua hilo.

Sikujua hilo lilitwaje. Kwa hivyo, kuna mambo ambayo tunaweza kujua ambayo hatujui tunayajua. Na pia inawezekana kukandamiza au kukandamiza mambo tunayoyajua.

Kwa hivyo hata kama mtu anaweza kukataa kwamba wanadamu wote wana haki, kwamba watu wa rangi zote na jinsia zote wana haki sawa, haimaanishi kwamba hawajui hilo. Wanalikandamiza au kulikandamiza. Hawataki kukubali hilo kwa sababu fulani au nyingine.

Na kwa hivyo, wanajua, lakini hawataki kukubali kwamba wanajua. Kwa hivyo, nadhani hayo ni majibu machache muhimu kwa pingamizi hili. Pingamizi jingine ni kwamba hakuwezi kuwa na sheria ya asili kwa sababu watu hubuni maadili mapya.

Kwa hivyo Bochenski anajibu hili kwa kubainisha kwamba hii ni uongo tu. Watu hawawezi kuvumbua maadili, angalau maadili halisi, zaidi ya vile wanavyoweza kuvumbua, tuseme, rangi mpya ya msingi. Inaweza kuonekana hivyo.

Wanaweza kuzungumza kwa maneno ambayo yanaweza kusikika yanashawishi katika mistari hiyo. Nina thamani mpya kisha naipa jina. Lakini kama Bochenski anavyosema, labda hiyo ni, au ni lebo mpya tu ya thamani ya kweli ya zamani na inayojulikana.

Kwa hivyo ndivyo anavyojibu pingamizi hizo. Kwa hivyo, kwa ufahamu wote wa maadili ya sheria asilia, kuna mipaka fulani. Moja ambayo imebainika ni kwamba haitoi msaada mkubwa kuhusu masuala au matatizo fulani mahususi ya maadili.

Kwa mfano, suala la maadili la haki ya usambazaji. Bidhaa na rasilimali zinapaswa kusambazwaje katika jamii yenye haki? Kuhalalisha dawa za kulevya. Hata kama dawa za kulevya ni dawa zisizo za maadili, za burudani, angalau ikiwa nyingi ni zisizo za maadili, swali bado linabaki: je, dawa hizo za burudani zinapaswa kuwa halali katika jamii yenye watu wengi? Masuala kama haya ni magumu kwa vyovyote vile, na maadili ya sheria asilia yanaonekana kuwa na manufaa kidogo katika kesi hizi.

Na pia, wakati mwingine ni vigumu kujua kama vitendo fulani vinatimiza au havitimizi malengo ya mtu. Kuhusiana na hili, kuna malalamiko kutoka kwa wakosoaji wengi wa maadili ya sheria asilia kwamba kwa sababu tu kitu si cha asili haimaanishi kwamba ni kinyume cha maadili, sivyo? Kwa hivyo, ulimi haukuumbwa kulamba stempu za posta, kwa mfano, au bahasha. Lakini hiyo haimaanishi kwamba ni kinyume cha maadili kutumia ulimi kwa kusudi hilo.

Kwa hivyo, kwa ugani, tunahitaji kuwa waangalifu sana tunachojaribu kusoma kuhusu utendaji kazi wa mwili kwa kuzingatia kile kinachofaa kimaadili na kile kisichofaa. Kwa sababu tu matumizi ya kawaida au dhahiri ya kiungo fulani cha mwili ni jambo moja haimaanishi kwamba ni kinyume cha sheria kukitumia katika muktadha mwingine. Kwa hivyo hiyo ni moja tu ya aina ya changamoto zinazodumu katika maadili ya sheria asilia.

Kwa hivyo, hiyo ndiyo maadili ya sheria asilia.

Huyu ni Dkt. James S. Spiegel katika mafundisho yake kuhusu Maadili ya Kikristo. Huu ni kipindi cha 8, Maadili ya Sheria Asilia.